

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I

Established

1893

TWO SECTIONS — SECTION I

Рік LIII. Ч. 172. Нью-Йорк і Джерзі Сіті, субота, 1. вересня 1945.

No. 172. New York and Jersey City, Saturday, September 1, 1945 Vol. LIII

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки

Тел. „Свобода”: BErgen 4-0237—4-0807

THREE CENTS in the United States of America

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки

Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016

FIVE CENTS elsewhere

ПРЕЗ. ТРУМАН ЗА ДАРУВАННЯ ДОВГІВ З ЛЕНД-ЛІЗ

Президент Труман заявив конгресові у звіті про Ленд-Ліз, що якби Злучені Держави намагалися стягнути 42 біліони доларів, що їх винні Аліанти сприводу позичок на підставі Ленд-Ліз-договорів, то це довелось довжні краї до політичних заверух і хаосу і посіяло зерно, з якого виростали нові воєнні конфлікти. Президент теж згадує, що кошти другої світової війни вносять 280 біліонів доларів.

ВСІ МИ ВИННІ

Те, що сталося в Перл Гарбор 7. грудня 1941 року, каже през. Труман, є не тільки виною поодиноких осіб, але цілого американського загалу, бо як конгрес, так і громадянство не були тоді готові попірати през. Рузвельта в справі воєнної підготовки.

РОСІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ ПОВОРОТУ ЗБІГНІВ!

Асоційовані Прес подає, що в західній Німеччині окупаційні влади — американська та британська — мають великий клопіт з Росією, яка покликається на Кримську Конференцію і домагається, щоб з їх зон видати всіх советських горожан, зокрема тих, що ніяк не хочуть вертати під советську владу. В тих зонах Совети мають свої табори і вже перейшли через них до двох мільйонів людей як репатріантів. Тепер вони хочуть дістати ще тих, що відмовляються вертати.

ЯК Є З ПОЛЬСЬКОЮ ДОПОМОГОЮ?

Від Ради Американської Польонії виїхав був з Америки до Європи проф. Ф. Светлік, щоби перевірити справу допомоги полякам в Європі. Вернувши зложив звіт, кажучи, що був у Німеччині, Франції та Швейцарії, де має бути до мільйона польських біженців. Там, у західній Європі, установлено комітет з чотирох осіб, що мають займатись розподілом допомоги, надісланої від американських поляків та в їх імені. Теж говорив Светлік про допомогу тим полякам, що є у Польщі. Казав, що там уже є американська дипломатична репрезентація, через якої посередництво можна би полагодити теж і справу тої допомоги, але тим, щоби можна було вислати з Америки до Польщі делегацію Ради Американської Польонії, яка переконалася би на місці, якої треба допомоги та на місці рішала би систему розподілу американсько-польської допомоги.

УКРАЇНЕЦЬ І АТОМОВА БОМБА

Між канадійськими вченими, що вели досліди над винаходом атомової бомби, був теж канадієць українського роду, Петро І. Середя, з Бромбері, Саскатун, що тому два роки скінчив з відзначенням факультет хемічної інженерії, дістав „Местер Дегрі” в Альбертському Університеті, а відліта 1944 р. працював, як подають „Українські Вісти”, в воєнній лабораторії в Східній Канаді.

З ОДНОГО З ЛИСТІВ...

Канадійські Вісти передрукували листа, надісланого до редакції одним громадянином, що того листа одержав від українця, що був вивезений советською владою на Сибір, звідки видістався в такий спосіб, що вступив до польської армії. В листі пишеться так:

„Для нас тепер тільки одні мисли: Що буде з нами і де ми подіємось. Це просто роспука. На рідні землі нема пощо їхати, бо завезуть на Сибір, у тайги. Знаю їхні порядки і знаю, який буде вирок. Дадуть 40 декаграмів хліба на добу, і чоловік з голоду пухне і вмирає. Багато того бачив я. Бачив, як дитина вмерла з голоду на руках матери і не було ратунку... За 18 місяців з 200 осіб умерло 165... Тому то чоловік нині кидає думкою за море, щоб уникнути смерті”.

ПРО КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

Ньюйорське „Новое Русское Слово” помістило статтю п. н. „Закарпатська Україна”. В ній зібрані коротко статистичні дані про цей край. Є там, між іншим, таке місце: „Закарпатські українці є частиною українського народу. По мові, обичаях і культурі вони мало відрізняються від українців Придніпрянщини, Галичини і Буковини і тільки історичні переходи не давали їм до цього часу можливості об'єднатись в одній державі”. А далі: „Не зважаючи на зусилля малярських феодалів, щоб засимілювати закарпатських українців, ті останні заховали свою мову, свою культуру і духову зв'язь з цілим українським народом”. Теж згадується, що по першій світовій війні закарпатські українці на з'їзді в Хусті, в 1919 році, заявили за злуку з рештою українського народу. Стаття написана в об'єктивному тоні.

МЕК АРТУР УЖЕ ВІТВОРИВ НАЧАЛЬНУ КВАТИРУ В ЙОКАГАМІ

З ЛЬВОВА

В квітні в львівській консерваторії слухали студенти таких українських письменників, що читали свої твори: М. Рильський, О. Головка, П. Панч, А. Малишко, П. Дорошко, Я. Городський, І. Колотойда.

З КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

З Праги подає ОНА про те, як є тепер в Карпатській Україні. Звідомлення цієї агенції передаються звичайно в такий спосіб, якби виходили з Москви. Так є і в тому випадку. З фактичного матеріалу наведемо таке:

Маляри виграбували населення і воно дуже бідне, бо брак товщу, хліба, мяса, обуви, матерії, тощо. Існує ще приватна торгівля в Ужгороді, яку управляють жида. Карпатська Україна ще формально не прилучена до Советської. Нею править Народна Рада в Ужгороді, що спирається на місцеві народні комітети. Розділено 103,000 акрів землі і пущено в рух кілька промислових заводів. Вже працюють: хемічна фабрика, цукроварня, рафінерія нафти, папірня і цементовня. Мали теж відкрити великі поклади вугілля. Покищо діти вчать „по старому”, але незабаром буде „так як в Києві”. Мають у плані отворити в Ужгороді університет. Виходять дві українські газети: „Закарпатська Правда” і „Закарпатська Україна”, офіційний орган Народної Ради.

„СОВЕТСЬКИЙ ГЕНЕРАЛ ПОЛЯКАМ

Як пише „Нови Свят”, американські кореспонденти дивувалися, чому є так страшно знищене Поморе, що то припало Польщі. На це мав їм відповісти урядник теперішнього уряду в Польщі. Казав, що як советські війська заняли Поморе, то стали не тільки реквірувати збіжжя і поживу, але теж вивозити різні машини, фабричні заряддя і т. п. А як прийшла делегація польської уряду до російського генерала, що був командантом, представила роспучливий стан, то він чемно відповів так: Советська влада добре знає, що Польща має історичні права до Поморя, яке вона забрала тому 600 літ. Та в тому часі, каже генерал, не було на Поморю тих машин і фабрик, ні тих коров, що їх тепер забирають советські війська!

Над колись прекрасною японською базою, пристанню Йокагама, що тепер майже ціла в руїнах, повіває американський ззидистий прапор. Ген. Доглес Мек-Артур, начальний командант аліантських окупаційних сил, прибув сюди літаком і осів у Гренд Готел, що є тимчасовим осідком Начальної Команди. Ген. Мек-Артур заявив, що здача і розброєння поступають згідно з умовою і він надіється, що з цього боку не буде замішань, ні проливу крови.

Є ІХ МІЛІОНИ...

Канадійська „Будучність Нації” видрукувала довшого листа від галицького скитальця знад швайцарського кордону. В ньому описані широко польські звірства в Галичині, а про число таких як він скитальців пише так: „Не думайте, що я сам один такий скиталець, нас тут з цілої України цілі мільйони”. При кінці дає ще таку острогоу: „До рідних сторін не пишть, бо вже за це большевики арештують або висилають на Сибір”.

КАПЕЛЯ „ДУМКА”

Виступала в лютім в Київській Державній Фільгармонії в складі 115 осіб. Виконала твори українських, російських і західно-європейських композиторів. Тепер вона готує хор 9-тої симфонії Бетговена.

ЛЮДМИЛА ПАВЛИЧЕНКО

Советські джерела подають, що вона скінчила науку на історичному факультеті університету ім. Т. Шевченка в Києві, а ректор університету, проф. В. Бондарчук, вручив їй диплом і проголосив, що вона зарахована аспіранткою до катери історії народів СССР.

НОВІ ПІДРУЧНИКИ

Поручено Народному Комісаріатові Освіти в Києві проголосити конкурс на створення нових підручників української і російської мови для начальних шкіл України. Речинець конкурсу: 1. січень 1946. Теж поручено скликати з наукових працівників і учителів конференцію в справі видання підручників.

Совети віддають Поморе Польщі в такому стані, в якому воно нахадилось тому 600 років, коли Польща запанувала над тою землею...

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

"REMEMBER PEARL HARBOR!"

Клич цей залунав по цілій Америці пропам'ятного 7. грудня 1941 року. І довго лунав! Було його чути в кожній хаті, в кожному серці, в кожній фабриці, в кожній газеті.

„Пам'ятай за Перл Гарбор" відчували американці й при кожній роботі, при кожній нагоді, при кожній жертві!

Він мусить бути відплатений! Так усюди гомоніло.

Нині ми є свідками відплати. І то страшною відплати. Можна сказати, що такої, якої не знає людська історія, коли зважити, які то величезні простори завойовувала Японія, і яка величезна японська армія тепер безумовно здається.

Адже одна атомово бомба, скинена на одно японське місто, вже була принаймні потрійною відплатою за Перл Гарбор! Одно з портових міст Японії, а це Йокосука, виглядає нині, як описує американський воєнний, так, як Перл Гарбор в дні 7. грудня 1941 р. А скільки є інших, так само збомбардованих пристаней і міст?

До цього треба ще додати і моральну відплату. Це перший раз за тисячу років ступає чужинець як воєнний і окупант на „святую" японську землю, що нею править сам „нащадок богів". І та земля, і той нащадок, тепер повинуватися приказам американського генерала, що походить з звичайного, американського народу!

Що більше: Японська влада дає до пізнання, що хоче Японію, згідно з альянтськими вимогами, цілковито зреформувати, щоб стала мирною країною, яка жила би в приязних відносинах з іншими народами і державами, зокрема з Америкою. Вона теж виразно признається до помилок, зокрема до цього, що спиралася на мілітарну силу, бажаючи нею піднести Японію. І заповідає, що культурні надбання будуть тепер тою новою силою, на якій буде розбудовувати нове життя.

Заходить питання: Чи це все дійсно шире? Чи тільки хитро придумане на те, щоб чимскорше позбутись чужинецьких окупантів, а потім вести далі все по старому.

На те питання тяжко тепер відповісти. Який є дійсний стан, це

мусить пізнати альянтська окупаційна влада на чолі з ген. Доглесом МекАртуром. А від того, що вона знайде, буде залежати дальше відношення до Японії, особливо потім, як будуть досягнені найважливіші окупаційні цілі. Та так є, що вже тепер підносять деякі речі, на які треба звернути американцям увагу.

Отже кажеться, що „відплату" ми вже дістали. Але сама відплата не може бути остаточною ціллю, бо нею є замирення, новий лад і порядок. А далі: Пацифік, як глядіти на нього збоку американських інтересів, є важнішим для Америки ніж Атлантик. Американські інтереси вимагають, щоб на Пацифіку був спокій, щоб з краями, що зв'язані з тим океаном, ми були в тривких і приязних зносинах. А в тому теж і з Японією.

Ось тому, кажеться далі, памятаючи за Перл Гарбор і діставши повну сатисфакцію, не добре йти аж так далеко з відплатою, щоб понижувати Японію в такий спосіб, що того японський нарід готов довго чи ніколи не забути. Зате буде краще для будучини, коли доведемо в Японії до того, щоби вона, пізнавши свої помилки, стала справжнім приятелем Америки.

Нам здається, що ось таке розумовання гуманне й раціональне збоку американських інтересів. Японія розбита, але над Пацифіком народжуються нові великі сили, що можуть згодом втягнути Японію в орбіту своїх інтересів. Тому краще мати її по боці Америки, якщо таке можливе.

Думаємо, що недалека будучність покаже, чи таке розумовання має живі підстави, чи є воно тільки теоретичним побажанням. Але розв'язка цього залежатиме не тільки від самої Японії, її уряду і населення, але теж і від тої політики, яку там поведе альянтська окупаційна влада. Відповідальність за ту політику так якби вложено на Злучені Держави, бож альянтським представником є американець, ген. Доглес МекАртур. Це й вимагає великої осторожності збоку американців.

Та з цього всього здають собі добре справу і в Вашингтоні. Це теж добре розуміє і ген. МекАртур.

СОРОКЛІТТЯ ПРАЦІ І. ОГІЄНКА

Надіслано з Лозани, Швейцарія, короткий очерк „Літературно-наукової праці Митрополита Іларіона за останніх п'ять літ". Написав цей очерк д-р Кость Біда. Мова тут про українського мовознавця і науковця, проф. Івана Огієнка, видавця так добре

відомих і в Америці передвоєнних журналів „Рідна Мова" і „Наша Культура". Він це в 1940 році зібрав обраний православним українським єпископом; хіротонія в єпископи відбулася в Холмській катедрі. Собор Єпископів надав йому сан архієпископа, а

в 1944 році — митрополита. В очерку згадується за лихоліття, яке треба було переносити на Холмщині збоку польського урядництва, що залишилось і за німецької влади, а далі й те нещастя, що його принесла німецька окупація, що ставила на кожному кроці перешкоди навіть релігійно-культурній праці. При тому подається згадка про велику літературно-церковну письменницьку діяльність митрополита, як переклади богослужбних книг, проповіді, що вийшли друком; Історію Української Церкви в 6 томах, з якої вийшли вже друком два томи в Празі в 1942 році, а далі такі твори як: Ідеологія Української Церкви; Швайпольт Фіоль, найперший друкар український; Український Запорозький Скит на Афоні; Церква під монголами, та інші. Згадується ще за велике число релігійних поезій і поем, що писані чистою, прекрасною українською мовою. Закінчив митрополит ще й семилітню працю над перекладом з старобіблійської мови цілої Біблії. Многє з цього готове до друку і жде, щоб хтось це видав.

Те все пригадується з тої нагоди, що в цьому році минає 40 літ праці Івана Огієнка — Митрополита Іларіона для свого Українського Народу. Сорокліття застало цього народно-церковного труженника, як пишуть з Швейцарії, в таборі безпритульних емігрантів...

З УКРАЇНСЬКОЇ КОМПОЗИТОРСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

М. Білий пише з Києва, що недавно відбувся в Києві зїзд українських композиторів і музикознавців, що входять у Спілку радянських композиторів України. Було їх понад 70. Прибули з різних міст. Виконану обширну програму, яка мала виказати, що українська музична культура „зміцніла і виросла за роки війни, не дивлячись на важкі випробування, які випали на долю українського народу". Теж пишеться, що „творчість композиторів України зв'язано міцно з рідним фольклором". Також композитори написали немало творів, зв'язаних з музичною творчістю інших народів. Наприклад: Козицький написав башкирську оперу „Абадан". Найбільш яскравим новим твором вважається опера „Наймичка" М. Вериківського, що „вабить своєю ліричною мелодією, виразністю вокальних і оркестральних засобів". Симфонія-кантата „Моя Україна" Штогаренка „присвячена великій вітчизняній війні". А „Український квінтет" Лятошинського належить до визначних творів камерної музики. Теж слухали присутні фрагменти опери Козицького „За батьківщину", та його „Сюїти на башкирські теми" для струнного квартету. Виконано далі другу симфонію К. Данькевича, а Д. Клебанов виступив з „Привітною увертюрою". Далі згадується ще симфонічні поеми: „Петро. Конашевич-Сагайдачний" М. Вериківського, „Шляхами слави" Ю. Мейтуса, „Палаюча Україна" В. Борисова,

поема „Чернець" для баса і симфонічного оркестру М. Вериківського. Велике зацікавлення викликали хорові й сольові вокальні твори, а в тому роді був представлений Л. Ревуцький. Особливо гарними були обробітки пісні „Чуєш брате мій" і „Зелена каска". Прекрасно мали звучати на хор Ю. Мейтуса „Канали Голандії" та його „Стрілецькі пісні".

МИРОН ЛИТВИН І СИН

УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ

Обслуга шира і чесна

801 Springfield Avenue,
corner Harrison Place

IRVINGTON, N. J.

Phone: ESsex, 3-9090

ІВАН БУНЬКО

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
заряджує погребання по ціні та
нижчій як \$150.

ОБСЛУГА НАКРАЩА

JOHN BUNKO

Licensed Undertaker & Embalmer
437 East 5th St.,
NEW YORK CITYDignified funerals as low as \$150.
Telephone: GRamercy 7-7661.

НЕ ВИДАВАЙТЕ ЗАБАГАТО

Завжди ШАДІТЬ дещо
з вашого забезпечення.Ми улаштуємо прекрасний ЦІЛИЙ
ПОХОРОН за \$150.00

У випадку смутку в родині клієнта:

KAIN MORTUARIES, INC.

S. KANAI KAIN, Pres.

433 STATE STREET,

PERTH AMBOY, N. J.

Phone PE 4-4646

— or —

E. H. VREELAND, Mgr.

86 ELIZABETH AVENUE,

NEWARK, N. J.

Phone Bigelow 3-6762

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

Занимаєсь похоронами
в BRONX, BROOKLYN, NEW
YORK І ОКОЛИЦЯХ129 EAST 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel.: ORchard 4-2568BRANCH OFFICE & CHAPEL
707 Prospect Avenue,
(cor. E. 185 St.)
BRONX, N. Y.
Tel. BRonx 4-4577